4. Fayngold, M. (2002), *Printsipy rascheta proizvoditel'noy moshchnosti i zagruzki oborudovaniya* [Principles of calculation of power production and machine utilization], monograph, Izdatel'stvo VGPU, Vladimir, Russia, 85 p.

5. Gaponenko, A. (1998), *Uskoreniye rekonstruktsii i obnovleniya proizvodstva* [Reconstruction and production upgrade acceleration], Mysl, Moscow, Russia, 172 p.

6. Shvydanenko, H.O., Mendrul, O.H. and Honcharova, N.P. (2009), *Ekonomika pidpryiemstv* [Economy of enterprises], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 756 p.

7. Palterovich, D. (1982), *Planirovaniye tekhnicheskogo perevooruzheniya proizvodstva* [Planning of technical upgrading of production], Ekonomika, Moscow, Russia, 232 p.

8. Arkhipov, V. (1984), *Proyektirovaniye proizvodstvennogo potentsiala obyedineniy* [Design of production potential of incorporations (theoretical aspects)], Izd-vo LGU, St.-Peterburg, Russia, 136 p.

9. Prokopenko, V. (2006), «Conceptual model of the economic safety of mining-ore dressing enterprises», *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu*, no. 2, pp. 18–24.

10. Tsyhylyk, I. I., Kropelnytska, S.O. and Bilyi, M.M. (2004), “Analysis of the efficiency of utilization of capacities and fixed assets in entrepreneurial activity», no. 5(35), pp. 110–120.

11. Chetyrkin, Ye.M. (1998), *Finansovyy analiz proizvodstvennykh investitsiy* [Financial analysis of production investment], Delo, Moscow, Russia, 256 p.

УДК 658.11:339.54

Романко О.П.,
к.е.н, доцент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківськ національний
технічний університет нафти і газу

ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Romanko O.P.
cand.sc.(econ.), assistant professor of economic
theory and management department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

INFORMATIONAL ASPECTS OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS MANAGEMENT

Постановка проблеми. Інформаційний аспект функціонування та розвитку економіки набуває дедалі більшого значення. Завдяки можливості відображення на інформаційну площину всього різноманіття реальності, виникає можливість керувати нею на основі науково-обґрунтованих технологій, які забезпечують ефективну взаємодію всієї сукупності ресурсів.

В умовах наближення до європейських стандартів економіки інформація стала стратегічним ресурсом, що служить основою досягнення конкурентних переваг. Роль інформації в досягненні стратегічної мети зростатиме, що зумовлює зростання вимог до інформаційних систем та їх функцій.

На сьогоднішній день для України настає необхідність забезпечення та використання підприємствами не тільки інформаційних систем для прийняття успішних управлінських рішень, а й долучення їх до формування інформаційної інфраструктури на макрорівні.

Інформаційні системи тепер не просто інструмент, що забезпечує опрацювання даних для підрозділів та кінцевих користувачів усередині підприємства, ці системи мають стимулювати створення сформованих на інформаційних даних виробів і послуг, що забезпечать фірмі конкурентну перевагу на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку зі значним зростанням ролі інформаційного фактору в економічній діяльності сучасних господарюючих суб'єктів, виникає необхідність дослідження ролі інформації в забезпеченні їх взаємодії. Ці аспекти вже висвітлено в багатьох працях українських та російських вчених: О. Білоруса, В. Мельянцева, Д. Лук'яненка, А. Поручника, А.Чернова та ін. Аналіз результатів досліджень вчених-економістів свідчить про те, що проблеми впливу інформаційного середовища на взаємодію та конкурентоспроможність господарюючих суб'єктів залишаються предметом дискусій і потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою даної роботи є розробка теоретичних засад інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень щодо конкурентоспроможності підприємства.

Об'єктом дослідження виступає управління конкурентоспроможністю підприємства.

Предметом дослідження являється інформаційне забезпечення управління конкурентоспроможністю підприємства.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані та вирішені такі завдання:

- досліджено визначення та взаємозв'язок таких понять, як інформація, інформаційні ресурси, інформаційна система та інформаційне забезпечення управління.
- визначено роль інформаційного забезпечення управління для підвищення конкурентоспроможності підприємства.
- актуалізовано роль інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможності, як важливого фактору набуття та підвищення конкурентних переваг підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміна підходів до визначення ролі інформації в складних соціально-економічних системах пов'язана з проблемою підвищення ефективності інформаційних систем, які задіяні в загальних системах управління. В ринкових умовах актуальним для визначення результатів діяльності соціально-економічної системи є мінімізація часу між завершеними виробничо-господарськими операціями, зміною параметрів зовнішнього середовища та їх інформаційним відображенням при прийнятті управлінських рішень.

Управління підприємствами і організаціями (які є складними соціально-економічними системами), в першу чергу, пов'язане з обміном інформації між компонентами системи, а також із її зовнішнім середовищем. При стратегічному управлінні конкурентоспроможністю передбачено отримання інформації про стан системи та її зовнішнього середовища в певному часовому періоді, що значно піднімає вимоги до характеристик забезпечуючих інформаційних технологій, які повинні відображати результати змін з метою забезпечення виконання управлінських рішень та їх адекватності.

Сучасний рівень економічного розвитку вітчизняних підприємств характеризується збільшенням ролі інформаційних технологій як ключового фактора забезпечення їхньої конкурентоздатності. Одним із напрямів досягнення ефективності є автоматизація управління інформаційними потоками для підтримки управлінських рішень та впровадження програмних засобів, на базі яких створюються інформаційні системи.

Найбільш близьким поняттям, яке відноситься до інформаційних систем, є визначення Мизюк Б.М., який вважає, що система – це взаємодіючий інформаційний комплекс, котрий характеризується багатьма причинно - наслідковими взаємодіями [1]. Для розробки підходів по створенню систем інформаційного забезпечення конкурентоспроможністю виділимо загальні моменти, що характерні поняттю «система», які необхідно розглядати при подальших дослідженнях як цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних відносин елементів інформаційного характеру.

При дослідженні внутрішніх відносин системи з її зовнішнім середовищем однією із важливих умов є визначення наступних понять: інформація; інформаційні технології; інформаційна система та інформаційне забезпечення управління.

Ефективність управлінської діяльності в значній мірі визначається її інформаційним забезпеченням, оскільки інформація є основою процесу управління. Без інформації неможливо сформулювати цілі управління, оцінити ситуацію, визначити проблему, прийняти управлінське рішення, проконтролювати його виконання. Достовірну, повну, упорядковану, доступну інформацію оцінюють як ресурс поряд з матеріальними, фінансовими, трудовими

ресурсами. Управління інформаційними ресурсами є одним із основних елементів ефективного менеджменту. Таким чином, інформація в управлінському рішенні має особливий рівень в залежності від її виду.

Управлінська діяльність ґрунтується на певній інформації, що відображає внутрішнє і зовнішнє середовище функціонування підприємства. Фактори і результати діяльності підприємства представляють собою певним чином перероблену та зафіксовану інформацію. Всі продукти діяльності підприємства можна розглядати як відображення певної інформації, що використана в процесі їх створення. Зростання впливу інформації з позицій ефективного використання потенціалу підприємства приводить до висновку, що основою економічних явищ виступає інформація, а праця – лише механізм її матеріалізації. Вона відображає перехід знань про навколишній світ у бажані форми предметів, процесів, явищ тощо.

Інформація як сукупність потрібних відомостей знань проведення обліку, аналізу, контролю, прийняття і організації виконання рішень виступає невід'ємним елементом управління. З одного боку, вона відображає умови, властивості, закономірності й особливості функціонування підприємства, його системи управління, а з іншого – опосередковує трудову діяльність працівників на підприємстві, певні форми відносин між ними, постійно використовується у виробництві, розподілі, обороті та використанні продукції.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що управління конкурентоспроможністю – це динамічний процес, пов'язаний із використанням значних обсягів різнопланової інформації, яка характеризується постійною зміною параметрів і показників, що відображають зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства. Своєчасне виявлення цих змін, можливість прогнозувати та оперативно реагувати на них, а також бачити перспективу для прийняття ефективних рішень – основна мета управління.

У зв'язку зі значним рівнем складності отримання та обробки інформації для ефективного управління діяльністю підприємств необхідне створення та використання інформаційних систем. Підприємства використовують значну кількість інформаційних систем для різних сфер своєї діяльності.

Інформаційну систему забезпечення управління можна визначити як формальну систему для видачі адміністрації інформації, необхідної для ухвалення рішень [2].

Слід наголосити, що мета інформаційної системи забезпечення управління полягає не тільки в тому, щоб просто видати й обробити деяку інформацію. Інформаційна система забезпечення управління повинна бути орієнтована на користувача, тобто інформація, яку вона обробляє, повинна служити потребам тих керівників, які її отримують.

На жаль, безліч потенційних проблем не дозволяє ефективно працювати навіть такій інформаційній системі забезпечення, яка на перший погляд добре спроектована. Можливо, потенційні користувачі не зрозуміють переваг системи або матимуть перед нею страх і не будуть користуватися нею. Може також виявитись, що система буде дуже дорогою. Отже, необхідно звернути увагу на те, як вирішити ці та інші проблеми, щоб нова інформаційна система забезпечення виявилася ефективною не тільки на папері, а й на практиці [3].

Складні комп'ютеризовані інформаційні системи зазвичай проектуються групою фахівців за допомогою сторонніх консультантів. Щоб проектована інформаційна система забезпечення була ефективною на практиці, цим фахівцям дуже важливо привернути до процесу проектування тих керівників, які надалі будуть нею користуватися.

Інформаційна система забезпечення не може вважатися ефективною, якщо вигоди від її використання помітно не перевищують витрати на її створення. Ефективна інформаційна система забезпечення – це не обов'язково така, яка дає найбільшу кількість інформації та найбільшу точність і швидкість. Ефективна система – це система, котра дає інформацію такої кількості та якості, яка необхідна для цілей управління при найменших можливих витратах. Вартість експлуатації інформаційної системи забезпечення значно перевершує витрати на оплату праці фахівців і вартість обладнання обробки даних. До складу витрат входить час, витрачений на проектування системи, її установку, навчання персоналу, а також час і витрати, пов'язані з пошуком, накопиченням і обробкою інформації [4].

Інформаційні системи передбачають використання інформаційних технологій. Будь-яка інформаційна система характеризується наявністю технології, яка перетворює вхідні дані в результуючу інформацію в потрібному вигляді. Такі технології прийнято називати інформаційними [5].

Інформаційна технологія не може існувати окремо від технічного і програмного середовища. Термін "інформаційні технології» відображає величезну кількість різноманітних технологій у різних комп'ютерних середовищах і предметних галузях.

Сучасні інформаційні технології, які базуються на професійному використанні інформаційного ресурсу, дають змогу управлінцям ефективно діяти в складному зовнішньому середовищі, мінімізуючи ризик.

Залежно від поставлених управлінських завдань можуть застосовуватися такі види інформаційно-управлінських технологій [6]:

– зберігаючі (економлять витрати, матеріали й фінансові ресурси, але не впливають суттєво на зміну стану й рівня функціонування підприємства) – передають інформацію від відправника до адресата, не відповідаючи за суть інформації, що передається, та її використання адресатом;

– раціоналізаторські – відповідають за використання інформації;

– творчі – «виробляють» нові знання, їх передають, використовують для вдосконалення ланки управління;

– професійні – мають навички з підготовки інформації.

Інформаційні системи управління базуються на стандартних технологіях. До основних класів систем управління підприємством належать: MSP (Master Schedule Planning – об'ємно-календарне планування), MRP (Material Requirement Planning – планування матеріальних ресурсів). MRP II (Manufacturing Recourse Planning – планування виробничих ресурсів з аналізом результатів виробничого плану), ERP (Enterprise Recourse Planning – клас інтегрованих систем управління підприємством).

Під інформаційним забезпеченням діяльності підприємства розуміється сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних і придатних для реалізації аналітичних і управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток [1].

Інформаційні ресурси є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємства і визначають його стратегічний успіх. Передумови інформаційного забезпечення діяльності підприємства формуються під безпосереднім впливом чинників його зовнішнього та внутрішнього середовища та орієнтують підприємство на збільшення обсягів інформаційних ресурсів, що використовуються для управління.

Ефективність використання інформаційних ресурсів підприємства визначає результативність реалізації не тільки його поточних завдань, а й стратегічних цілей розвитку, що потребує принципово нових підходів до інформаційного забезпечення всієї діяльності. Підвищення рівня інформаційного забезпечення діяльності підприємства приводить до збільшення оперативності та адекватності процесу прийняття управлінських рішень, зростання показників ефективності діяльності підприємства, стабілізації його фінансового стану. Все це веде до посилення конкурентних позицій підприємства [7].

На основі вивчення та систематизації різних поглядів вчених – економістів щодо основних вимог до інформації в системі інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможністю продукції можемо виділити найбільш значущі з них: точність, достовірність, актуальність, надійність, достатність, оперативність, комплексність, правова коректність, об'єктивність, адресність, зрозумілість, цілеспрямованість, придатність, корисність, мінімальний обсяг при максимальному змісті, своєчасність надання керівництву для прийняття рішень. Дотримання саме цих умов є запорукою створення ефективної системи інформаційного забезпечення підприємства та процесу управління конкурентоспроможністю.

Інформаційну систему забезпечення управління конкурентоспроможності можна визначити як формальну систему для видачі адміністрації інформації, необхідної для ухвалення рішень [8].

Загальною метою інформаційної системи забезпечення управління є полегшення ефективного виконання функцій планування, контролю, виробничої діяльності та процесу управління в цілому.

Висновки та подальші дослідження. Таким чином, прискорення науково-технічного прогресу висуває все більш високі вимоги до інформаційного забезпечення органів управління. Ефективність цього виду діяльності, що ставить своєю метою підготовку й

обґрунтування управлінських рішень, багато в чому зумовлює ефективність управління в цілому. Почавши з довідково - інформаційної роботи, підрозділи інформування керівних працівників перейшли до серйозного аналізу та узагальнення інформації, виробили методологію та технологію обробки інформаційних матеріалів. Зараз ці підрозділи виконують функції кваліфікованих консультантів, допомагають керівникам сформувати нові варіанти, обґрунтувати або спростувати наявні аргументи, здійснювати пошук різних рішень.

Підвищення ефективності використання інформаційних систем досягається шляхом наскрізної побудови і сумісності інформаційних систем, що дозволяє усунути дублювання і забезпечити багаторазове використання інформації, встановити певні інтеграційні зв'язки, підвищити ступінь використання інформації.

Звісно, питання систематизації інформаційного забезпечення управління конкурентоспроможності підприємства і поетапне оброблення необхідної інформації та перетворення її в знання потребує більш поглибленого наукового дослідження.

Література

1. Мизюк Б.М. Стратегічне управління підприємством / Б.М. Мизюк. – Львів: Коопосвіта. ЛКА, 1999. – 388 с.

2. Лісовець В.Т. Мистецтво прийняття управлінських рішень : навч. посібник / В.Т. Лісовець, С.Ю. Монке ; Уманська державна аграрна академія. – Умань, 2001. – 76 с.

3. Менеджмент організацій : підручник / За заг. ред. Л. І. Федулової. – К. : Либідь, 2003. – 448 с.

4. Кортни Хью. Стратегия в условиях неопределенности / Хью Кортни, Джейн Керкленд, Патрик Вигери // Вестник McKinsey. – 2002. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.vestnikmckinsey.ru

5. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. / С.В. Івахненков, 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2006. – 350 с.

6. Бузмаков В.І. Використання інформаційних технологій в управлінні підприємством / В.І. Бузмаков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.supremum.com.ua/index.php?name=News&file=article&sid=1238&theme=AutoPrint

7. Георгіаді Н. Поняття та класифікація інформації / Н. Георгіаді, С. Романишин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ruthenia.info/txt/sxid/econ2003/55.html

8. Попов Д. Эволюция показателей стратегии развития предприятия. Журнал «Управление компанией». – 2003. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.zhuk.net/ archive/articlesyk.aspaid=3176.

Reference

1. Myziuk, B.M. (1999), *Stratehichne upravlinnia pidpryiemstvom* [Strategic enterprise management], Kooposvita. LKA, Lviv, Ukraine, 388 p.

2. Lisovets, V.T. and Monke, C.Yu. (2001), *Mystetstvo pryiniattia upravlinskykh rishen* [Art of managerial decision-making], tutorial, Uman State Agrarian Academy, Uman, Ukraine, 76 p.

3. Fedulova, L.I. (2003), *Menedzhment orhanizatsii* [Business management], textbook, Lybid, Kyiv, Ukraine, 448 p.

4. Courtney, H., Kirkland, J., Viguerie, P. (2002), “Strategy under uncertainty”, *Vestnik McKinsey*, available at: http:vestnikmckinsey.ru

5. Ivakhnenkov, S.V. (2006), *Informatsiini tekhnolohii v orhanizatsii bukhhalterskoho obliku ta audytu* “Information technologies in accountion and auditing”, tutorial, Znannia, Kyiv, Ukraine, 350 p.

6. Buzmakov, V.I., “Use of information technologies in enterprize management”, available at:http://supremum.com.ua

7. Heorhiadi, N. and Romanyshyn, S. (2003), “Notion and data classification”, available at:http://ruthenia.info/txt/sxid/econ2003/55.html

8. Popov, D. (2003), “Evolution of indices of enterprise development strategies”, *Journal «Company management»*, no. 2 available at:http://zhuk.net